

Vergaderjaar 2021–2022

32 793

Preventief gezondheidsbeleid

27 565

Alcoholbeleid

32 011

Tabaksbeleid

Nr. 635

**BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN VOLKSGEZONDHEID,
WELZIJN EN SPORT**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 16 september 2022

Langs deze weg informeer ik uw Kamer over onderstaande rapportages over onderstaande nalevingsrapportages op het terrein van tabaks- en alcoholontmoediging.

1. HBSC 2021: Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland
2. Landelijk onderzoek naleving leeftijdsgrens bij de verkoop van alcohol en tabak in 2022
3. Factsheet Rookverbod op Onderwijsterreinen van de NVWA
4. Inventarisatie naleefniveau rookvrije horeca voorjaar 2022 van Breuer&Intraval

1. HBSC 2021: Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland

Op 14 september jl. zijn de cijfers van het *Health Behaviour in School-aged Children* (HBSC) onderzoek gepubliceerd. Dit onderzoek, gefinancierd door het Ministerie van VWS, vond plaats in het najaar van 2021. Het betreft een onderzoek onder scholieren, waar onder meer middelengebruik, welbevinden en mentale problemen onderdeel van uitmaken. Het rapport is bijgevoegd bij deze brief. De resultaten geven op het gebied van onder meer mentale gezondheid en middelengebruik reden tot zorg. Deze cijfers helpen mij bij het formuleren van een gerichte aanpak op de verschillende thema's die zijn onderzocht.

2. Landelijk onderzoek naleving leeftijdsgrens bij de verkoop van alcohol en tabak in 2022

Bij deze brief ontvangt uw Kamer de resultaten van het «Landelijk onderzoek naar de naleving van de leeftijdsgrens bij alcohol- en tabaksverkoop 2022». Dit onderzoek wordt elke twee jaar uitgevoerd en geeft inzicht in de mate waarin minderjarige testkopers tabak en alcohol kunnen kopen. In 2024 vindt voor alcohol een vervolgmeting plaats.

Het landelijk onderzoek maakt gebruik van 16- en 17-jarige jongeren die onder begeleiding een aankoop poging doen. Dit wordt mysteryshoponderzoek of testkooponderzoek genoemd. De aankoop pogingen zijn gedaan bij een representatieve steekproef van de verschillende verkoopkanalen voor alcohol en tabak. Na de aankoop poging wordt gerapporteerd of de aankoop gelukt is, of er naar een identiteitsbewijs en/of leeftijd is gevraagd en of er bij de leeftijdsverificatie gebruik wordt gemaakt van een hulpmiddel. De verkoper wordt niet op de hoogte gebracht dat er een testkoop heeft plaatsgevonden.

Alcohol

Het gewogen totale nalevingscijfer in 2022 is 39,4%. Ten opzichte van 2020 (37,9%) is dit cijfer nauwelijks gestegen. Het nalevingspercentage drukt uit in hoeveel procent van de aankoop pogingen de aankoop door minderjarigen *niet* is gelukt.

In onderstaande tabel zijn de nalevingscijfers per verkoopkanaal weergegeven en afgezet tegen de nalevingscijfers in 2018 en 2020. Hierbij valt op dat verstrekkers over het algemeen de leeftijdsgrens slecht naleven en er net als bij het vorige onderzoek flinke verschillen aanwezig zijn tussen de verschillende verkoopkanalen.

Verkoopkanaal alcohol	Naleving 2018	Naleving 2020	Naleving 2022
Avondwinkels	34,7%	41,0%	46,9%
Cafetaria's	20,7%	29,8%	24,8%
Horecagelegenheden	17,5%	29,0%	23,7%
NS Kiosk ¹	–	43,5%	40,4%
Slijterijen	73,3%	66,3%	71,0%
– Borrelshops	82,9%	77,3%	77,0%
– Ketenslijterijen	88,0%	81,1%	84,0%
– Zelfstandige slijterijen	35,6%	26,4%	36,4%
Sportkantines	20,2%	23,9%	28,8%
Supermarkten	68,9%	58,1%	62,6%
– Ketensupermarkten	71,8%	59,3%	63,4%
– Zelfstandige supermarkten	25,6%	27,9%	33,6%
Thuisbezorgkanalen	9,5%	12,4%	10,0%
– Maaltijdbezorgdiensten	1,1%	2,2%	4,0%
– Thuisbezorgende landelijke ketens	25,6%	26,4%	25,0%
– Webshops	2,2%	8,8%	10,0%
– Flitsbezorgers ²	–	–	1,1%
Gewogen totale nalevingscijfer	37,7%	38,0%	39,4%

¹ In 2018 opgenomen onder de categorie «overig».

² In 2022 voor het eerst onderzocht.

De hoogste nalevingspercentages hebben ketenslijterijen (84,0%), borrelshops (77,0%) en ketensupermarkten (63,4%). Bij avondwinkels is de naleving 46,9%. Daarna volgen sportkantines (28,8%), thuisbezorgende landelijke ketens (25,0%), cafetaria's (24,8%) en horecagelegenheden (23,7%). De webshops (10,0%) en maaltijdbezorgdiensten (4,0%) hebben de laagste naleving, samen met de flitsbezorgers (1,1%) die voor het eerst zijn meegenomen. Het gewogen nalevingscijfer is van 38,0% (2020) naar 39,4% (2022) gegaan.

Uit het eerdergenoemde HBSC-onderzoek komt naar voren dat onder 12-t/m 16-jarigen in het voortgezet onderwijs 28% de afgelopen maand heeft gedronken. Van deze groep drinkers deed 74% de afgelopen maand aan *binge*-drinken (vijf glazen of meer drinken bij één gelegenheid). Deze cijfers zijn sinds 2013 nauwelijks veranderd. Van de middelbare scholieren die de afgelopen maand gedronken hebben zegt 34% het van vrienden te

hebben gekregen, terwijl 29% het van de ouders kreeg. Ook geeft 5% aan de alcohol zelf te hebben gekocht.

Ik vind deze cijfers alarmerend. Het naleven van de leeftijdsgrens is immers belangrijk om de gezondheid van kinderen te beschermen tegen de schadelijke gevolgen van alcoholgebruik.

Met name de nalevingspercentages van de online aanbieders zijn zeer teleurstellend, met de flitsbezorgers als dieptepunt.

Ook de uitzending van het programma Pointer¹ maakt pijnlijk duidelijk dat deze partijen zich niet aan de regels houden en jongeren via deze bedrijven makkelijk aan alcoholische drank kunnen komen. De wet is heel duidelijk en ik spreek de verstrekkers aan op hun plicht om de wet na te leven. Daarnaast ga ik met de VNG en de NVWA in gesprek over de mogelijkheden die zij zien voor het aanscherpen van het toezicht en de handhaving van de leeftijdsgrens. De huidige cijfers blijven ook ver achter bij de doelstelling uit het Nationaal Preventieakkoord dat vanaf 2030 de naleving van de leeftijdsgrens 100% is. Er is dus extra inzet nodig om die, voor de volksgezondheid zo belangrijke, ambitie waar te maken.

In het najaar informeer ik uw Kamer over de gesprekken en welke maatregelen ik wil nemen om de naleving te verbeteren.

Tabak

Het gewogen totale nalevingscijfer in 2022 is 63,7%. Het nalevingspercentage drukt uit in hoeveel procent van de aankoopopgingen de aankoop door minderjarigen *niet* lukte.

In onderstaande tabel zijn de nalevingscijfers per verkoopkanaal weergegeven en afgezet tegen de nalevingscijfers in 2016 en 2020. Hierbij valt op dat er opnieuw flinke verschillen zijn tussen de verschillende verkoopkanalen.

Verkoopkanaal tabak	Naleving 2016	Naleving 2020	Naleving 2022
Avondwinkels ¹	–	43,8%	59,4%
Cafetaria's	30,1%	40,2%	39,4%
Horecagelegenheden ²	23,5%	32,4%	–
Supermarkten	¹	66,6%	79,8%
–Ketensupermarkten	71,8%	68,2%	80,8%
–Zelfstandige supermarkten ¹	¹	25,3%	48,3%
Tabaksspeciaalzaken	56,7%	48,6%	58,2%
Tankstations	52,9%	40,8%	49,8%
Thuisbezorgkanalen	9,3%	11,2%	18,6%
Gewogen totale nalevingscijfer	43,1%	50,2%	63,7%

¹ In 2016 niet opgenomen als zelfstandige categorie.

² In 2022 niet meer van toepassing omdat verkoop via sigarettenautomaten en bij horecagelegenheden met een alcoholvergunning niet meer is toegestaan.

De hoogste nalevingspercentages bij tabaksverkoop hebben ketensupermarkten (80,8%). Daarna avondwinkels (59,4%), tabaksspeciaalzaken (58,2%), tankstations (49,8%) en zelfstandige supermarkten (48,3%). De cafetaria's (39,4%) en thuisbezorgkanalen (18,6%) hebben het laagste nalevingspercentage. Vergelijken met de vorige onderzoeken doen in 2022 zelfstandige supermarkten, ketensupermarkten en avondwinkels het een stuk beter. Bij cafetaria's, tabaksspeciaalzaken, tankstations en thuisbe-

¹ Pointer, aflevering: 11-9-2022.

zorgkanalen is het nalevingspercentage de afgelopen jaren niet overtuigend gestegen. Het gewogen nalevingscijfer is van 50,2% (2020) naar 63,7% (2022) wel een stuk gestegen.

Het totale gewogen nalevingspercentage is gestegen, maar de nalevingscijfers bij de verschillende verkoopkanalen verschillen flink. Zo is bij een aantal verkoopkanalen er weliswaar een verbetering te zien ten opzichte van 2020, maar bij andere verkoopkanalen zijn de cijfers vergelijkbaar of zelfs slechter dan in 2016. Ook uit het HBSC-rapport blijkt dat van de 12- t/m 16-jarigen in het voortgezet onderwijs 10% de afgelopen maand heeft gerookt. Na een gestage daling sinds in 2001 het onderzoek begon, is dit cijfer sinds 2017 niet meer verder gedaald. Verder blijkt dat 41% van de jongeren die de afgelopen maand gerookt hebben hun sigaretten van vrienden krijgt, en dat ondanks de leeftijdsgrens van 18 jaar 16% van de jongeren die de afgelopen maand gerookt hebben zegt hun sigaretten zelf te kopen. Het totale beeld geeft reden tot zorg. In de aankomende brief over het brede tabaksbeleid zal ik verder ingaan op de maatregelen wat betreft de verkoop van tabak.

3. Factsheet Rookverbod op Onderwijsterreinen van de NVWA

Bij deze brief ontvangt uw Kamer ook de Factsheet Rookverbod op Onderwijsterreinen van de NVWA. Deze factsheet beschrijft het toezicht van de NVWA op de naleving van het rookverbod op onderwijsterreinen en de resultaten daarvan. Onderwijsinstellingen, zoals scholen en universiteiten, moeten sinds 1 augustus 2020 een rookverbod op hun onderwijsterreinen instellen, aanduiden en handhaven. Dit betekent dat terreinen volledig rookvrij moeten zijn.

De NVWA houdt sinds begin 2021 toezicht op de naleving van dit rookverbod. In totaal zijn er vanaf maart 2021 tot juli 2022 568 rookcontroles uitgevoerd op terreinen van onderwijsinstellingen. Bij deze controles zijn 8 overtredingen van de handhaving van het rookverbod geconstateerd, waarvan één bij een basisschool en 7 op terreinen in het middelbaar en hoger (beroepsonderwijs). Ik ben verheugd over het feit dat bij de inspecties bij scholen in het basis- en voortgezet onderwijs slechts 1 overtreding is vastgesteld. Voor het middelbaar en hoger onderwijs ligt het percentage overtredingen echter op 12% van de inspecties, en is verbetering nog noodzakelijk. De NVWA zet het toezicht risicogericht voort, onder andere op basis van meldingen en bij onderwijstypes waar de naleving achter dreigt te blijven.

4. Inventarisatie naleefniveau rookvrije horeca voorjaar 2022

Sinds 1 juli 2008 geldt in de horeca, sport-, kunst- en cultuursector een rookverbod. Vanaf dat moment mocht er alleen nog worden gerookt in de daarvoor bestemde speciale rookruimten. Sinds september 2019 zijn de rookruimten in de horeca echter ook niet meer toegestaan. In opdracht van de NVWA heeft onderzoeks- en adviesbureau Breuer&Intraval tussen 2008/2009 en 2017 metingen uitgevoerd naar het naleefniveau van het rookverbod. In het voorjaar van 2022 is eenzelfde onderzoek gedaan en hierbij treft u de resultaten aan van deze meting.

Hieruit blijkt dat 96% tot 99% van de categorieën eetcafés, cafés en discotheken rookvrij waren in 2022. In vergelijking met 2017 zijn er weinig veranderingen, toen was 94% tot 100% rookvrij. In de voorjaarmeting 2022 hebben discotheken en cafés vaker buiten voorzieningen om te roken dan in de meting van 2017. Ook wordt er bij deze gelegenheden vaker in de nabijheid gerookt. Deze stijging van de aanwezigheid van voorzieningen buiten om te roken en het buiten roken kan mogelijk het

gevolg zijn van het niet meer toestaan van rookruimten. Ik ben blij dat uit het onderzoek naar voren komt dat de naleving van het rookverbod in de horeca onverminderd hoog is gebleven.

De Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
M. van Ooijen